

Remissvar SOU 2023:32 Biometri – för en effektivare brottsbekämpning

Rädda Barnen har beretts möjlighet att svara på remiss av SOU 2023:32 Biometri – för en effektivare brottsbekämpning. Rädda Barnen kommenterar förslagen utifrån ett barnrättsperspektiv med FN:s konvention om barnets rättigheter (barnkonventionen) som utgångspunkt.

Rädda Barnen har valt att besvara och kommentera vissa åtgärder som specifikt rör barn. I de delar där Rädda Barnen inte lämnar kommentarer varken av- eller tillstyrker vi förslagen.

Även om betänkandet har ett särskilt avsnitt om barn som misstänks för brott, där flera barnrättsliga frågor belyses, saknar Rädda Barnen vissa viktiga barnrättsliga aspekter. Exempelvis så saknas genomgående förslag om att stärka barnets rätt till information om vad som ska ske, det saknas ett särskilt fokus på barn med funktionsnedsättningar, i synnerhet barn med neuropsykiatriska funktionsnedsättningar och Rädda Barnen saknar också tydligare bestämmelser om kompetens och lämplighet hos personal som ska ta upp biometriska data från barn. Mer detaljer om detta nedan.

Kapitel 12.6 Upptagning av biometriska underlag från andra än skäligen misstänkta

Rädda Barnen tillstyrker till viss del förslaget. Rädda Barnen har förståelse för att biometriska data i vissa fall kan behövas tas upp av personer inte ens är skäligen misstänkta för brott, inklusive vittnen och målsäganden, och att detta i vissa fall kan behöva ske med tvång.

Rädda Barnen hade dock önskat en mer detaljerad bestämmelse när det gäller just upptagning från barn som inte är skäligen misstänkta för brott, såväl barn under som över 15 år, i synnerhet då detta kan gälla barn som är vittnen eller målsäganden.

Rädda Barnen saknar en bestämmelse som tydliggör att innan en upptagning av biometri med tvång tas av barn som inte är skäligen misstänkt, ska barnet ha fått information om vad som ska ske, varför och hur detta ska användas. Informationen ska ges på ett sätt som barnet förstår och den som ger informationen ska så långt det är möjligt försäkra sig om att barnet har förstått informationen. Detta skulle ge bättre förutsättningar för ett minskat behov av tvång.

Rädda Barnen skulle också vilja se en bestämmelse om att upptagningen av provet endast får göras av personal som har särskild lämplighet för att bemöta barn i svåra och utsatta situationer och har fått särskilt utbildning i detta.

Slutligen saknar Rädda Barnen en avvägning om hur detta ska genomföras på ett så bra sätt som möjligt när det gäller barn med särskild sårbarhet, såsom yngre barn och barn med funktionsnedsättningar, i synnerhet barn med neuropsykiatriska funktionsnedsättningar.

Kapitel 17 – särskilt om barn som misstänks för brott

Rädda Barnen delar överlag utredningens bedömningar och förslag, med följande undantag och tillägg

17.2.2 Brottsmisstänkta barn som har fyllt 15 år

Rädda Barnen delar i princip utredningens bedömning att det inte behövs särskilda bestämmelser, utöver de som redan finns, för barn som har fyllt 15 år.

Rädda Barnen vill dock uttrycka en oro med anledning av förslaget med obligatorisk upptagning vid verkställighet av fängelsestraff (sid 416 i betänkandet). I betänkandet konstateras att dessa förslag får begränsad effekt, eftersom det krävs synnerliga skäl för att döma någon som är under 18 år och att slutna ungdomsvård ska väljas i första hand. Så är förvisso fallet idag, men det finns just nu förslag från en annan utredning (SOU 2023:44 En översyn av regleringen om frihetsberövande påföljder för unga) om att Kriminalvården ska ta över ansvaret för barn som begår brott och att ungdomsfängelser ska inrättas. Det pågår också en utredning om att förändra straffreduktionerna för barn mellan 15 och 17 år och även att sänka straffmyndighetsåldern (Dir. 2023:112 Skärpta regler för unga lagöverträdare).

Om dessa förslag går igenom, kommer det med stor sannolikhet leda till att fler barn döms till fängelse. Detta kan innebära att det finns skäl att se över denna bedömning och göra vissa undantag för barn när det gäller obligatorisk upptagning av biometri vid verkställighet av fängelsestraff, till exempel till att enbart gälla när barn döms för vissa typer av särskilt allvarlig brottslighet.

Avsaknad av vissa barnrättsliga aspekter i bedömningar och förslag

Betänkandet innehåller till viss del en barnrättslig analys. Rädda Barnen saknar dock vissa aspekter, som har stor betydelse för barn som misstänks för att ha begått brott och som är väsentliga för att förslagen och bedömningarna i betänkandet ska leva upp till barnkonventionens krav.

Rätt till information

När biometriska data ska tas från ett barn är det av yttersta vikt att barnet får information om vad som ska hända, hur det ska gå till, hur datan ska användas och lagras och vilka möjligheter att föra fram klagomål som finns. Barnet måste få informationen på ett sätt som barnet kan förstå och den som lämnar informationen ska så långt det är möjligt försäkra sig om att barnet har förstått informationen. Detta är av synnerlig vikt om datan tas med tvång.

Denna så viktiga barnrättsliga princip saknas helt i betänkandet. Rädda Barnen uppmanar regeringen att i sitt fortsatta arbete med förslagen säkerställa att barnets rätt till information tydligt framgår av författning och förarbeten.

Kompetens hos personal

När biometriska data ska tas från barn finns egentligen bara en bestämmelse som rör personalen som ska ta datan från barnet. Där framgår det att kroppsbesiktning endast får verkställas eller bevittnas av någon som är läkare, legitimerad sjuksköterska eller person av

samma kön. Vad gäller övrig biometrisk data finns inga bestämmelser som rör den person som ska ta provet.

För att säkerställa barnets trygghet i denna situation, anser Rädda Barnen det vara nödvändigt att upptagandet av biometrisk data sker av en person som är särskilt lämplig att bemöta barn i utsatta situationer och som har fått särskilt utbildning för detta. Detta för att säkerställa att upptagningen påverkar barnet negativt i så liten grad som möjligt. Detta är av särskilt stor vikt om upptagningen ska ske med tvång.

Barn med funktionsnedsättningar

Studier visar att barn med funktionsnedsättningar, i synnerhet barn med neuropsykiatriska funktionsnedsättningar, är överrepresenterade bland barn som begår brott. Dessa barn kräver särskilt uppmärksamhet och ett särskilt bemötande. Just bemötandet och hanteringen av barnet kan vara av extra vikt vid upptagande av biometriska data, där det oftast ingår kroppskontakt.

Ett fokus på dessa barn och deras särskilda behov saknas helt i betänkandet. Rädda Barnen finner detta högst anmärkningsvärt. Det kan behövas särskilda bestämmelser kring detta, i synnerhet när det gäller rätten till information och lämplighet hos personal som genomför kroppsbesiktningen. Rädda Barnen utgår från att barn med funktionsnedsättning kommer att få ett särskilt fokus i regeringens fortsatta beredning av betänkandets förslag.

Stockholm 13 oktober 2023



Maria Frisk
Sverigechef Rädda Barnen